

Vývoj jarního stavu (početnosti) a lovu tetřevů na území České republiky v letech 1967 až 1998. Tetřeví kohouti přestali být loveni r. 1979, kdy celkový počet tetřevů klesl na 321 kusů.

mnohdy se kvůli dřevu kácely rozsáhlé lesní porosty. K tomu přispíval zejména nedostatečný odstřel škodné zvěře spolu s pytláctvím.

Na přelomu 18. a 19. století lze v našich zemích pozorovat posun v chápání myslivosti. Chov zvěře už nebyl ponechán libovůli majitele panství. Řádem o myslivosti z r. 1786 byl zrušen trest smrti za pytláctví, dle trestního zákona z r. 1803 byla krádež zvěře trestána žalářem od šesti měsíců do pěti let. Podle patentu Josefa II., který však v praxi nebyl příliš respektován, bylo každému dovoleno hubit škodnou zvěř a také byla uzákoněna ochrana polních a lesních kultur proti škodám způsobeným zvěří. Konečně r. 1849 byla zrušena roboty honební a majitelům souvislých pozemků o minimální výměře 115 ha bylo povoleno provozovat na vlastní půdě myslivost.

Změny v zákonodárství odrážely změnu v pojetí myslivosti. Klesal její význam pro zásobování, zanikal způsob mysliveckého hospodaření jako „řemeslo“. Rozšířil se okruh osob, které mohly lovit pro zábavu. Zájem o lov tetřeva vzrostl zejména po zavedení perkusního zámku ručnic, když se objevily kulovnice s poměrně přesnými perličkovými miřidly, jimiž bylo možné tetřeva trefit. Naštěstí se lov omezil na odstřel kohoutů v době toku. Individuální lov tokajícího tetřeva je technicky i organizačně náročný a skýtá vrcholný lovecký zážitek. Zmínky o hostech pozvaných na lov tetřeva se od druhé poloviny 18. století objevují na Krivoklátsku a postupně i na panstvích jihočeských (v Bechyni a Nových Hradech) a severočeských (v České Kamenici a Doksech).

Zejména na panstvích Švarcenberků, Fürstenberků a Valdštejnů dosáhly lovy tetřevů nebývalých rozměrů, např. r. 1892 ulovilo 23 hostů na švarcenberských panstvích dohromady 95 tetřevích kohoutů. Mnohé lovecké chaty a zámečky vznikaly pouze pro lov tetřevů. Zjišťovalo se, kde se tetřevi zdržují, čistily se chodníčky k tokaništím, stavěly se úkryty pro lovce. O společenské stránce tetřeví sezony informovaly tehdejší myslivecké časopisy.

Tetřevům se věnovala pozornost celoročně. Hubila se škodná, tokaniště se chránila a v místech hnízdění či vyvádění mladých byla zakázána lesní činnost i vstup do lesa.

Roku 1912 bylo už na území dnešní České republiky hlášeno 2007 ulovených tetřevích kohoutů. Přesto právě tehdy se u nás tetřev rozšířil hojně, mimo jiné i v okolí Prahy, na Jihlavsku, v Pošumaví a jinde. Umožnila to nejen ochrana tetřevů, ale lepší hospodaření v lesích obecně. Dodnes nejsou všichni

myslivci přesvědčeni, že by měl na pozdější malou početnost tetřevů neblahý vliv pouze a jediné vysoký odstřel, i když lokálně to lze připustit.

Pokles početnosti tetřevů lze pozorovat už po první světové válce. Zdá se, že velký vliv na to měla poválečná hospodářská recese spolu s omezením nákladů na lesní správu a na ochranu tetřeva, jehož hospodářský význam byl zanedbatelný. Česká myslivost postupně směřovala k chovu ekonomicky výnosnějších druhů zvěře – zajíců, koroptví, divokých kachen a srnčí.

Přesto se až do druhé světové války zachovala početnost tetřeva na slušné výši. Výrazný pokles začal po válce, kdy přemnožené kuny a lišky zlikvidovaly tetřeva například v okolí Mimoně a Doks. Německé obyvatelstvo ze Sudet, kde se vyskytovalo asi 70–80 % tetřevů, bylo vystěhováno. Do pohraničí přišlo obyvatelstvo z končin, kde chov tetřevů nebyl znám. Přítom lov tetřeva byl intenzivní i nadále. Kolektivizace zemědělství neměla na lesní prostředí přímý vliv. Velkoplošné mýcení lesa však vedlo k likvidaci tokanišť. Od šedesátých let na populace tetřevů negativně působilo zvyšování stavů černé zvěře a vzrůstající turistický ruch. Populace tetřeva zůstaly zachovány jen v příhraničních oblastech, které byly pro veřejnost uzavřeny.

Tetřev se u nás lovil až do r. 1978, kdy jich zbylo už jen 462. V příštím roce byla doba lovu tetřeva zrušena a stal se druhem celoročně hájeným (ve smyslu Zákona o myslivosti). Je zřejmé, že již dávno měl být zařazen mezi chráněné živočichy, což se však nestalo. Dnes je v České republice populace tetřeva pouze na Šumavě. Počet ptáků na celém území republiky nepřekračuje 100 kusů, hrozí vymizení druhu.

Ohrožení tetřevů vedlo k pokusům o umělý chov a posílení zbytkových populací. První pokus v Krkonošském národním parku neměl přes poměrně velký počet vypuštěných ptáků téměř žádný efekt, nejspíš proto, že oblast je intenzivně využívána k rekreaci. Nyní probíhá rozsáhlý projekt vysazování tetřevů pod záštitou Ministerstva zemědělství, který však bohužel není koncentrován na jednu oblast.

Šlo vymizení tetřeva zabránit?

Možná šlo. Příčinou nebyla ani tak rychlá devastace přírodního prostředí, jako spíše jeho pozvolná proměna na úkor tetřevích biotopů. I když dnes existují místa, kde by byly ekologické nároky tohoto druhu splněny, ochrana tetřeva se například v horských oblastech střetává s rekreací, kterou lze těžko nějak účinněji omezit. Vymizení tetřeva nelze svádět jen na myslivce – je také možné, že bez mysliveckého hospodaření by tetřev vymizel už dříve.

V nejlepším případě lze pomýšlet na udržení jedné silnější lokální populace. Ty slabší jsou náchylné na každé vychýlení z rovnováhy, například chladné a deštivé léto může znamenat jejich konec. Obnova tetřevích populací má jen malou šanci, tím spíš, že je spojena s vysokými náklady. Pokud se v rámci projektu vysazování tetřeva podaří udržet současný stav 100 ptáků, pak pouze přímé náklady (není započteno omezení hospodářské funkce lesa) dosáhnou zhruba 12 000 Kč na jednoho tetřeva za rok. Je samozřejmě věcí názoru, zda by částka odpovídala dosaženému výsledku.

Ať už je budoucnost tetřeva v Čechách jakákoli, původní oblast jeho rozšíření budou připomínat jen jména lesů, hor a jiných přírodních útvarů. Smutný osud ptáka, který byl součástí naší přírody a těšil se velké popularitě. Nezbyvá než doufat, že podobný osud nepotká další druhy zvěře. □